

УДК 631.164.23:330.341.1

І. А. Федун,

к. е. н., доцент, доцент кафедри податків та фіскальної політики,
Тернопільського національного економічного університету

ЕКОНОМІЧНА ДІАГНОСТИКА ТА НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ

I. Fedun,

Candidate of Economic Sciences, Ternopil National Economic University,
Ternopil Associate Professor, Taxes and Fiscal Policy Department

DIAGNOSIS AND ECONOMIC AREA ENHANCING INNOVATION-INVESTMENT IN AGRICULTURAL PRODUCTION

Здійснено економічну діагностику інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві, виявлені тенденції, рівень розвитку та існуючі проблеми розвитку інноваційно-інвестиційних процесів в агропромисловому виробництві, запропоновано власні підходи щодо їх вирішення та визначено напрями активізації інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві.

Carried economic diagnostics innovation and investment in agricultural production, identified trends, the level of development and existing problems of innovation and investment processes in agricultural production, offered their own approaches to their solution and Directions enhance innovation and investment in agricultural production.

Ключеві слова: діагностика, агропромислове виробництво, розвиток, інноваційно-інвестиційна діяльність.

Keywords: diagnostics, agricultural production, development, innovatsyyno and investment activities.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Актуальність і необхідність переходу аграрної сфери на інноваційно-інвестиційний розвиток спричинені не лише пріоритетним значенням інноваційних чинників модернізації виробничо-технічної бази агропромислового виробництва і поліпшення якості виробленої продукції, але й істотним відставанням України від економічно розвинених зарубіжних країн за масштабами і результативністю інноваційної діяльності та значним регресом її інноваційної сфери в агропромисловому виробництві за останні 10—12 років. Нині, темпи та напрями інноваційно-інвестиційного розвитку агропромислового виробництва значною мірою визначають конкурентоспроможність АПК України в цілому та ефективність реалізації інноваційної моделі розвитку агропромислового виробництва країни зокрема. Зміцнення економічного потенціалу розвитку агропромислового виробництва, зростання рівня його технічної оснащеності, інтенсифікація процесів оновлення основних засобів прямо залежать від активності та результативності інноваційно-інвестиційної діяльності. Як свідчить світовий досвід та практика господарювання в Україні, в умо-

вах загострення проблем із інвестуванням інноваційних проектів агропромислового виробництва, особливої актуальності набуває здійснення економічної діагностики інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві та визначення її напрямів активізації та гармонізації.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Фундаментальні теоретичні, методичні і практичні аспекти інноваційно-інвестиційної діяльності знайшли відображення у працях багатьох вітчизняних і закордонних учених, зокрема, І. Ансоффа, В. Амбросова, Ю. Бажа-ла, І. Бланка, Г. Бірмана, В. Борисової, Т. Бра-йана, М. Бромвіча, О. Гудзь, М. Дем'яненка, П. Завліна, Ю. Зикова, С. Ільєнкової, С. Іл-ляшенка, А. Канторовича, В. Красовського, М. Круглова, Я. Крупки, В. Лившиця, А. Ляхович, А. Мертенса, М. Маліка, О. Могильного, О. Не-початенко, С. Онишко, В. Онегіної, В. Палте-ровича, П. Перерви, М. Портера, В. Раппопор-та, П. Саблука, В. Савчука, Б. Санто, П. Стецю-ка, Б. Твісса, Р. Фатхутдинова, А. Чупіса, Я. Хон-ко, В. Шапіро, А. Шаршукової, Й. Шумпетера,

А. Шустера, Ю. Яковця та інших. Водночас формування цілісної системи активізації інноваційно-інвестиційними процесами в агропромислому виробництві ще далеко від завершення і потребує подальшого дослідження та здійснення економічної діагностики інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромислому виробництві. Таким чином, відсутність комплексних теоретичних розробок щодо активізації інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромислому виробництві, практичних рекомендацій стосовно обрання специфічних процедур їх гармонізації, зорієнтованих на стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку агропромислового виробництва зумовили актуальність наукового пошуку.

МЕТА СТАТТІ

Здійснити економічну діагностику інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромислому виробництві, виявити тенденції, рівень розвитку та існуючі проблеми розвитку інноваційно-інвестиційних процесів в агропромислому виробництві та розробити наукові підходи щодо їх вирішення й визначити напрями активізації інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромислому виробництві.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Розвиток агропромислового виробництва в кризових умовах, передбачає посилення підприємницьких засад та формування і реалізацію його інноваційного потенціалу.

Платформою цього процесу вважається наявність різноманіття форм власності, розширення ініціативної ролі приватного капіталу, активізація приватного підприємництва в інноваційній сфері агропромислового виробництва. Частковий перерозподіл науково-технічного потенціалу в цьому напрямку вже розпочався, а велика частина досліджень і розробок фінансується з власних джерел економічних суб'єктів агросфери. Сучасні тенденції в науці забезпечують підвищення гнучкості, децентралізації і демонополізації наукових досліджень, що в свою чергу створює передумови для появи безлічі малих інноваційних підприємств АПК.

Розробляючи нові наукові ідеї та формуючи конкурентне середовище вони значно швидше виходять на міжнародні контакти. Слід зазначити, що до цих пір незначною залишається фінансова підтримка інноваційних процесів агропромислового виробництва з боку держави [3]. Розподіл обсягів інвестування інноваційної діяльності за джерелами фінансування істотно коливається.

У цілому позитивною тенденцією простежується збільшення державного замовлення на виконання наукових і науково-технічних робіт, що фінансуються з державного бюджету. Водночас, здійснена діагностика переконує, що основним джерелом фінансування технологічних інновацій в 2007—2011 рр. стали власні кошти підприємств АПК.

За рахунок коштів державного та місцевого бюджетів інноваційну роботу виконувала невелика кількість підприємств АПК — від 2 до 6% в різні роки. Має позитивну тенденцію до зростання частка фінансування інноваційних робіт вітчизняними (3,7%) та зарубіжними (4,2%) інвесторами. В результаті кредити для розвитку інноваційної діяльності використано вітчизняними підприємствами АПК лише на 18% від загального обсягу інвестування [8, с. 85].

Серед регіонів найбільше коштів на інновації витрачали у Донецькій — 807,7 млн грн. (26,4% від загального обсягу інноваційних витрат), Харківській — 398 млн грн. (13%), Дніпропетровській — 315,3 млн грн. (10,3%), Миколаївській — 287,9 млн грн. (9,4%) областях, а у місті Києві — 283,3 млн грн. (9,3%). Здійснена економічна діагностика даних інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромислому виробництві України та її окремих регіонах свідчить, що ні інтенсивність, ні якісний рівень цих процесів не відповідають основним завданням стратегічного курсу інноваційно-інвестиційного розвитку агропромислового виробництва. Рівень розвитку агропромислового виробництва країни значною мірою залежить від стану його інноваційно-інвестиційного забезпечення.

Вирішення проблеми збільшення обсягів виробництва конкурентоспроможної агропромислової продукції потребує наукового обґрунтування розв'язання питань удосконалення структури агропромислового виробництва, механізму економічних взаємовідносин, зокрема між виробниками сільськогосподарської сировини та переробною галуззю, створення біологічних і фізичних об'єктів сільськогосподарського призначення, які матимуть кращі показники.

Вирішенню зазначених питань сприятиме розробка необхідних технологічних рішень і відповідної документації. З метою наукового забезпечення розвитку агропромислового виробництва в Україні протягом тривалого періоду сформована і функціонує потужна мережа науково-дослідних організацій різного відомчого підпорядкування.

До того ж, у вищих навчальних закладах аграрного профілю працює значний склад висококваліфікованих науково-педагогічних кадрів, які виконують великий обсяг науково-дослідних робіт, пов'язаних з ефективним розвитком аграрної сфери України [6]. Тільки за період з 2000—2008 рр. чисельність науково-дослідних організацій і вищих навчальних закладів в аграрній сфері та їх кадровий потенціал скоротилася майже на 12%. Разом з тим чисельність докторів наук збільшилась на 169 осіб, кандидатів наук — на 818 осіб.

У складі Національної академії аграрних наук налічується 77 дійсних членів академії (академіків) і 101 член-кореспондент [9, с.66]. Переважна більшість наукових установ аграрної сфери зосереджена в Національній академії аграрних наук та в підпорядкуванні Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Слід відмітити, що 41% від загальної чисельності науковців, серед яких 42% докторів і 51% кандидатів наук, працюють в університетах аграрного профілю. Враховуючи високу зайнятість науково-педагогічних кадрів у навчальному процесі, їх потенціал тільки частково використовується у здійсненні наукового забезпечення агропромислового виробництва. Науковий потенціал Національної академії аграрних наук складають 69 наукових установ, в тому числі 11 національних наукових центрів, створених на базі провідних наукових установ, 61 інститут і Державна наукова сільськогосподарська бібліотека, 3 державні обласні і 4 галузеві дослідні станції, а також 44 дослідні станції, їх філіали та інші науково-дослідні установи, що знаходяться у підпорядкуванні інститутів і навчальних центрів [6]. За проведеною діагностикою, частка наукових працівників у наукових установах академії аграрних наук складає 43,6%, серед яких доктори і кандидати наук відповідно 7,1 і 35,1%, а на працівників вищої кваліфікації припадає 42,1%.

Слід зауважити, що найбільша частка працівників вищої кваліфікації припадає на наукових співробітників навчальних закладів (57,2%) і Міністерство аграрної політики та продовольства (55,1%). За минулі роки відбулися характерні зміни в кількості наукового потенціалу аграрної сфери. Так, загальна кількість працюючих зменшилося на 3,9%, тоді як наукових працівників — зросло на 17,7%, зокрема докторів наук — на 16,6%, кандидатів наук — на 14,3%.

Негативним явищем є те, що частка працівників вищої кваліфікації скоротилася з 52,6 до

51,4%. Відбулися характерні зміни в складі і структурі кадрового потенціалу НААН. Можна побачити, що загальна чисельність працюючих скоротилася на 5877 чоловік, тобто на 11,2%.

Найбільшу питому вагу (70,5%) серед працюючих займають працівники, зайняті в організаціях дослідно-виробничої бази і наукових установ — 28,9%, меншу (0,5%) — в сфері обслуговування науки [2, с. 317]. Що ж стосується кадрового складу наукових установ галузевих відділень Академії то тут чисельність працюючих науковців складає: відділення рослинництва — 1877 чоловік (33,3%); 1055 (18,7%) — землеробства, меліорації та агроєкології; 894 (15,8%) — наукового забезпечення трансферу інновацій; 766 (13,7%) — зоотехнії; 337 (5,9%) — механізації та електрифікації; 310 (5,5%) — ветеринарної медицини; 260 (4,6%) — зберігання і переробки сільськогосподарської сировини та якості харчової продукції; 146 чоловік (2,5%) — відділення аграрної економіки і земельних відносин [9, с. 245]. Згідно з чинним законодавством (частина дев'ята статті 15 Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність") на Національну академію аграрних наук покладено координацію, організацію і проведення досліджень у галузі аграрної науки.

Вчені Академії щороку пропонують виробникам сільгосппродукції від 500 до 800 завершених наукових розробок, а також отримують від 250 до 280 патентів на винаходи і корисні моделі, застосування яких сприяє зниженню собівартості продукції і поліпшенню її якості. За останні роки розроблено і запропоновано для освоєння аграрним виробництвом моделі зональних природоохоронних, ресурсо- і енергоощадних систем землеробства та ведення агропромислового виробництва в різних ґрунтово-кліматичних умовах країни, здатних забезпечити високу продуктивність агроєкосистем і отримання продукції високої якості.

Аналіз основних наукових розробок у галузі землеробства та агроєкології свідчить що їх кількість зросла в декілька разів [11, с. 245]. Українськими вченими виведені сорти і гібриди, а також розроблені сучасні вітчизняні технології, здатні забезпечити одержання стабільно високих врожаїв високоякісної продукції з урожайністю: зернових на рівні 8,0—10,0 т/га, кукурудзи — 10,0 і більше, цукрових буряків — 60,0—70,0, соняшнику — 3,5 — 4,5, картоплі — 45,0—50,0 т/га.

Нині, в Державному реєстрі сортового складу рослин України нараховується більше

3 тис. сортів і гібридів української селекції, що становить 69% від усіх зареєстрованих. З них 2495 сортів (54%) створено в наукових установах НААН.

Серед цих сортів Академії належить: 86% озимих зернових культур, 95% круп'яних, 92% луб'яних культур, 97% плодово-ягідних культур і винограду, 100% — хмелю, ефіроолійних і лікарських рослин. У галузі тваринництва виведено 4 породи та 7 внутрішньопородних і заводських типів сільськогосподарських тварин, а також 2 кроси птиці, які характеризуються високими показниками продуктивності.

Зокрема, створено південну м'ясну породу та знам'янський тип поліської м'ясної породи великої рогатої худоби. Жива вага цих тварин складає 600 кг і більше, добові прирости живої маси молодяку на відгодівлі коливається в межах 1100—1350 г, забійний вихід м'яса — понад 63%. За останні 5 років ветеринарними науково-дослідними інститутами Академії розроблено близько 20 вакцин, понад 50 діагностичних засобів та 30 лікувально-профілактичних препаратів.

Розроблені і впроваджуються програми оздоровлення сільськогосподарських тварин від сказу та різних хвороб. Щорічно установи Академії спільно з підприємствами Мінагрополітики України створюють більше 15 найменувань сільськогосподарських машин, різних знарядь та устаткування, розробляють понад 10 нових технологій і технологічних процесів. У галузі зберігання і переробки сільськогосподарської сировини та якості продукції ученими створено нові види харчових продуктів і добавок, а також сучасні види устаткування, які дають можливість заощаджувати від 8 до 12% сировини й інтенсифікувати на 15—20% окремі технологічні процеси [11, с. 278]. У галузі механізації й електрифікації сільського господарства важливими є обґрунтування нових машин, механізмів та обладнання для рослинництва й тваринництва, розробка нових ефективних форм використання сільськогосподарської техніки і технологій. У агропромисловому виробництві України розширюється застосування механізованих технологій, зорієнтованих на енерго- та ресурсозаощадження, зокрема, використання в землеробстві широкозахватних та комбінованих агрегатів, впровадження технологічних операцій мінімального та нульового обробітку ґрунту.

В останні роки держава створює умови для залучення інвестицій у виробництво біологічних видів палива. В аграрній сфері введено в експлуатацію понад 50 об'єктів з виробництва

біодизелю для власних потреб, 6 державних спиртових заводів мають технічне оснащення для виробництва біоетанолу. Верховною Радою України прийнято Закон від 21 травня 2009 року № 1391-VI "Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння виробництву та використанню біологічних видів палива", яким передбачено запровадження податкових пільг для виробників техніки, обладнання та устаткування для виробництва біопалива [5]. Опрацьовуються актуальні питання теорії й методології розвитку аграрної політики, механізми практичного її втілення.

Здобутки аграрної економічної науки були покладені в основу Державної цільової програми розвитку українського села до 2015 року [10]. Вчені НААН беруть участь у розробці проєктів: Законів України, нормативних актів Кабінету Міністрів України та Указів Президента України. В результаті розроблених заходів кількість агроформувань, які здійснювали експериментальне впровадження інновацій, в останні три роки збільшилася на 131 одиницю [2, с. 142—144].

Водночас на 85 одиниць зменшилася кількість тих господарських структур, що займалися освоєнням винаходів, на 703 одиниці збільшилась кількість укладених договорів на застосування інноваційної продукції. Згідно наказу Державного комітету статистики України від 01.10.2008р. № 361 "Про затвердження Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 1-інновація" [7] в Україні та в розрізі регіонів проводяться обстеження інноваційної діяльності промислових підприємств.

Підприємство складає звіт про наявність інновацій як у випадку, коли воно займається чітко вираженими інноваційними проєктами (такими, як розробка і впровадження якогось нового продукту або послуги), так і тоді, коли вносяться нові пропозиції щодо покращення якості своєї продукції, виробничих процесів й операцій.

На основі даних спостережень формуються статистичні збірники щодо інноваційної діяльності промислових підприємств. Таким чином, статистичні спостереження інноваційних процесів на рівні держави та регіонів практично не охоплюють таку важливу галузь як сільське господарство.

Тому з метою поглибленого вивчення розвитку інноваційних процесів у аграрній сфері була здійснена вибіркова економічна діагностика, зокрема, проведено групування агроформувань за напрямками, джерелами та обсягами фінансуван-

ня інновацій за 2007—2011 р. Вибірковою економічною експертизою фінансування інноваційної діяльності агроформувань було охоплено 124 великих агроформування Черкаської, Полтавської, Житомирської та Київської областей, у тому числі 23 фермерських господарства. В цілому за всіма джерелами фінансування, зокрема і по найбільш важливому з них (власні засоби агроформувань), а також по кредитах за досліджуваний період спостерігається збільшення обсягу фінансування, інноваційних проєктів.

У 2011 році, як і в попередні роки, основним джерелом фінансування витрат на технологічні інновації були власні засоби агроформувань. Їх частка в загальному обсязі фінансування інноваційних витрат склала 58,4%, що на 3,8 пунктів більше по відношенню до 2007 р. Поступово зростає частка вітчизняних інвесторів, частково зростають іноземні інвестиції в фінансуванні інновацій, хоча в 2011 р. в порівнянні з попереднім роком спостерігалось їх зменшення на 52,3%. В результаті здійсненої економічної діагностики інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві були визначені основні напрями її активізації, серед яких найбільш важливими є такі. Впровадження ґрунтозахисних, енергозберігаючих систем землеробства, які базуються на мінімізації обробітку ґрунту (безвідвальному та нульовому способам) з поверхневою заробкою післяживних та корневих решток.

Це дає змогу моделювати природний процес ґрунтоутворення та саморегуляції родючості ґрунту, впливати на врожайність сільськогосподарських культур, скорочувати матеріальні, грошові та трудові витрати. Впровадження інтегрованої системи захисту рослин, яка є головною складовою екологічного захисту; комплексного застосування методів для довгострокового регулювання розвитку та поширення шкідливих організмів до невідчутного господарського рівня на основі прогнозу, економічних порогів шкодочинності; дії корисних організмів; енергозберігаючих та природоохоронних технологій, які забезпечують надійний захист рослин і екологічну рівновагу довкілля. Вирощування сільськогосподарських культур за інтенсивними технологіями, які базуються на управлінні процесом формування врожаю через максимальне повне використання біологічного потенціалу продуктивності культур (їх сортів і гібридів) за рахунок підвищення ефективності використання природних і антропогенних його факторів при мінімізації трудових і матеріальних ресурсів.

Інтенсивні технології передбачають: розміщення посівів у науково обґрунтованих сівозмі-

нах після кращих попередників; використання високоврожайних сортів і гібридів інтенсивного типу; внесення норм добрив, розрахованих на запрограмований урожай та оптимізацію живлення в процесі вегетації через систему роздільного внесення добрив у періоди їх найбільшої потреби; застосування регуляторів росту та інтегрованої системи захисту посівів від бур'янів, шкідників і хвороб; своєчасне і якісне виконання всіх технологічних операцій на основі комплексної механізації виробництва та наукової організації праці; забезпечення захисту ґрунтів від ерозії і втрати родючості та збереження довкілля.

Використання в рослинництві новітньої сільськогосподарської техніки: сівалок точного висіву з пневматичним розподілом насіння і механічним висівом їх у ґрунт, що гарантує високу точність висіву на заданій відстані, навіть при великих швидкостях руху агрегату, значно економить обсяг посівного матеріалу і забезпечує низький відсоток його пошкодження, а зменшення кількості проходів сприяє економії пального та робочого часу оператора; посівних комплексів, які одночасно забезпечують обробітку ґрунту, точний висів та внесення добрив; самостійних оприскувачів, особливо з інжекторними розпилювачами чи системою примусового пневматичного осаджування крапель робочого розчину, котрі мають велику ширину захвату, забезпечують дотримання норм виливу, зменшують обсяги винесення речовин в атмосферу та витрати робочого часу; зернозбиральних комбайнів, які забезпечують збирання урожаю з мінімальними втратами зерна; високопродуктивних кормозбиральних та силосозбиральних комбайнів; прес-підбирачів та тюкопресів; дискових борін та обертових плугів, які забезпечують велику ширину захвату ґрунту, виконують більш якісну оранку на дуже забруднених полях безвідвальних гребенів і розвальних борід, забезпечують значну економію палива та робочого часу за рахунок відсутності холостих переїздів; навігаційних приладів для обмірювання полів; вологомірів зерна та ін.

Важливими напрямками акимвізації можна вважати й впровадження у виробництво нових районуваних високопродуктивних сортів сільськогосподарських культур та використання ЕМ-технологій (ефективних мікроорганізмів) як складової органічного землеробства, метою яких є створення оптимальних умов для розвитку корисної мікрофлори, а також підвищення плодючості ґрунтів, дає можливість надійно забезпечити екологічність кінцевої продукції, оскільки тут не застосовують хімічних та інших потенційно шкідливих речовин

ВИСНОВКИ

Встановлено, що складний фінансовий стан більшості підприємств АПК, скорочення обсягів бюджетного фінансування, різке зниження попиту виробничої сфери на науково-технічну продукцію, через відсутність вільних коштів, призвели до погіршення матеріально-технічного забезпечення, морального старіння устаткування та обладнання.

Низька ефективність виробничого потенціалу в Україні обумовлена також сформованою нерівномірністю технічного розвитку різноманітних елементів і складових частин виробничої бази національних агроформувань. Інноваційна сфера є особливим сектором економіки, проміжною ланкою між наукою і виробництвом і особливо ризиковим сегментом фінансування з тривалим періодом вкладень [4].

Зближувати науку і виробництво, скорочувати терміни впровадження інновацій можна різними методами, серед яких особливе місце займає мережевий метод або як "метод кластеризації". Значне переважання власних засобів підприємств АПК в результаті звуження ролі інших джерел інноваційного фінансування значно впливає, окрім іншого, на можливість здійснення великих інноваційних проектів, які в більшості випадків не під силу малим підприємствам [1].

Вони можуть бути здійснені лише за участю державних асигнувань, засобів іноземних і вітчизняних інвесторів, або ж при інтеграції індивідуальних фінансових джерел в межах асоціацій (кластерів) для спільної інноваційної діяльності. Кластери підвищують продуктивність підприємств АПК що до нього входять, створюють можливості для інноваційного і виробничого зростання, стимулюють і полегшують формування нового бізнесу, що підтримує інновації і розширення кластера. Використання кластерної моделі дасть можливість: покращити економічну активності депресивних сільських регіонів; підвищити рівень територіальних економік; забезпечити розвиток галузей високих технологій (технополісів); значно підтримати експорт; підготувати висококваліфікованих фахівців аграрної спеціалізації.

Сформовані кластерні моделі повинні орієнтуватися на раціональний розвиток бізнесу в АПК, а саме залучення інвестицій в переробні галузі АПК, створення сучасних високотехнологічних виробництв і випуск конкурентоздатної продукції аграрними бізнес-структурами. До складу кластера на добровільній основі можуть увійти такі структури: агроформування; молокопереробні заводи, сільськогосподарські переробні споживчі кооперативи; племінні за-

води; банки, страхові, лізингові і інвестиційні компанії, університети, коледжі, наукові організації, професійно-технічні училища. Застосування кластерного підходу в аграрній сфері створює сприятливі умови для застосування інновацій, які є ключовим чинником ефективності роботи кожної бізнес-структури.

Головна особливість кластера — його інноваційна орієнтованість. Регіональна кластерна політика, буде сприяти ефективній і взаємовигідній співпраці суб'єктів виробничого процесу, і, як наслідок, підвищенню конкурентоспроможності виробництва сільськогосподарської продукції усередині кластера.

Безперервне інвестування даних кластерів дасть змогу агроформуванням ефективно функціонувати в умовах членства країни у ВТО. Необхідною умовою для цього є підтримка кластерів в аграрній сфері, що повинна спиратися на зниження кредитних, податкових і інших фінансових обтяжень для учасників кластерних моделей. Інноваційно-аграрні кластери дадуть змогу створити стабільну продовольчу безпеку кожного регіону і країни в цілому. Таким чином, лише достатнє фінансування інноваційних проектів в агропромисловому виробництві може викликати якісні зрушення в техніці і технології виробничої бази і підвищити кінцеві економічні результати їх діяльності.

Література:

1. Гайдучький А.П. Аграрна реформа в Україні / Гайдучький А.П., Саблук Ю.О., Луценко Ю.О. та ін. За ред. Гайдучького А.П. — К.: ННЦ ІАЕ, 2005. — 424 с.
2. Гудзинський О.Д. Інноваційний менеджмент стратегічного розвитку підприємств / О.Д. Гудзинський, Н.М. Сіренко // Розвиток аграрної економічної науки в Україні та її завдання в умовах освоєння ринкової системи господарювання: матеріали Восьмих річних зборів Всеукр. конгр. вчен. економістів-аграрників (Київ, 20—21 червня 2006 р.) / Ред. колег. П.Т. Саблук та ін. — К.: ННЦ "ІАЕ", 2006. — С. 176—178.
3. Гудзь О.Є. Вплив фінансового капіталу на контури інноваційно-інвестиційної діяльності в аграрній сфері України // Вісник Харк. Нац. Техн. Ун-ту сільського господарства: Економічні науки. Вип. 90. — Харків: ХНТУСГ, 2009 р. — 316 с. — С. 45—57.
4. Гудзь Е.Е. Необходимость и предпосылки формирования и развития инновационной экономики аграрной сферы Украины // Формирование и развитие инновационной экономики: Материалы международной научно-практической конференции / Нижегородская

государственная с.-х. академия. — Нижний Новгород, 2010. — С. 253—255.

5. Закон України "Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння виробництву та використанню біологічних видів палива" від 21 травня 2009 року №1391-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2009 р. — № 40. — Ст. 577.

6. Концепція наукового забезпечення установами НААН розвитку галузей агропромислового комплексу України в 2011—2015 роках: наукове видання / М.В. Зубець, В.П. Ситник, М.Д. Безуглий та інш. — [Електронний ресурс] // Інститут аграрної економіки НААН України. — Режим доступу до журналу: <http://www.uaan.gov.ua>

7. Наказ Державного комітету статистики України "Про затвердження Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 1-інновація" від 01.10.2008 № 361 // Офіційний вісник України. — 2008. — № 84. — Стаття 2832.

8. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. 2008: Стат. зб. — К.: Держкомстат. — 2009. — 294 с.

9. Плеханов Д.О. Наукове забезпечення агропромислового виробництва в Україні: теорія та практика державного управління: [монографія] / Д.О. Плеханов // Національна академія державного управління при Президенті України. — Київ: ТОВ "ДКС центр", 2009. — 398 с.

10. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року. Постанова Кабінету Міністрів України № 1158 від 19 вересня 2007 р. // Офіційний вісник України. — 2007. — № 73. — Ст. 2715.

11. Шевченко О.О. Продовольче забезпечення України: використання світового досвіду, державна політика, теорія та практика управління: [монографія] / О.О. Шевченко. — Донецьк: Юго-Восток, 2009. — 385 с.

References:

1. Hajduts'kyj, A.P. (2005), *Abrarna reforma v Ukraini* [The agrarian reform in the Ukraine], NNTs IAE, Kyiv, Ukraine.

2. Hudzyns'kyj, O.D. and Sirenko, N.M. (2006), "Innovation Management Strategic development of enterprises", *Rozvytok abrarnoi ekonomichnoi nauky v Ukraini ta ii zavdannia v umovakh osvoiennia rynkovoї systemy hospodariuvannia*. [Development of agricultural economic science in Ukraine and its objectives in the development of market economic system] All Ukrainian congress of scientists agricultural economists, Kyiv, Ukraine, pp.176—178.

3. Hudz', O.Ye. (2009), "Impact of financial capital to outlines innovative investment activities in the agrarian sector in Ukraine", *Visnyk Khark. Nats. Tekhn. Un-tu sil's'koho hospodarstva: Ekonomichni nauky*, vol. 90, pp. 45—57.

4. Hudz', E.E. (2010), "Necessity and a prerequisite of formation and development of innovative economy of the agrarian sector of Ukraine", *Formirovanie i razvitie innovacionnoj jekonomiki: Materialy mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [The formation and development of innovative economy: Materials of international theoretical and practical conference], Nizhny Novgorod, Russia, pp. 253—255.

5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2009), "The Law of Ukraine "On Amending Certain Laws of Ukraine to promote the production and use of biofuels"" available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1391-17> (Accessed 10 September 2013).

6. Zubets', M.V., Sytnyk, V.P., Bezuhlyj, M.D., Holovko, A.M., Adamchuk, V.V., Bulhakov, V.M., Havryliuk, M.M., Hrynyk, I.V., Zaryshniak, A.S., Kvasha, S.M., Ruban, S.Yu., Rublenko, M.V., and Sychevs'kyj, M.P. (2009), "The concept of scientific support institutions NAAS development of agro-industrial complex of Ukraine in 2011—2015 years", available at: <http://www.uaan.gov.ua> (Accessed 10 September 2013).

7. Order of the State Committee of Statistics of Ukraine "On Approving the Instructions for completing the statistical observation number 1 Innovation" (2008), *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 84, p. 2832.

8. *Naukova ta innovatsijna diial'nist' v Ukraini* [Research and innovation activity in Ukraine], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.

9. Plekhanov, D.O. (2009), *Naukove zabezpechennia ahropromysloвого vyrobnytstva v ukraini: teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia: [monografiiia]* [Scientific support agroindustrial manufacturing Ukraine: Theory and Practice of Public Administration], TOV "DKS tsentr", Kyiv, Ukraine.

10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2007), "Resolution "On approval of the State program of development of the Ukrainian village until 2015""", *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 73., p. 2715.

11. Shevchenko, O.O. (2009), *Prodovol'che zabezpechennia Ukrainy: vykorystannia svitovoho dosvidu, derzhavna polityka, teoriia ta praktyka upravlinnia: [monografiiia]* [Provision of food supply Ukraine: using of world experience, public policy, theory and practice of management], Yugo-Vostok, Donetsk, Ukraine. *Стаття надійшла до редакції 30.08.2013 р.*